Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.
BIALER WOCHENBLAT

№ 26 (דריטער יאָרגאַנג) פרייז 10 גראָשן

ביאלער וואכנבלאט

נאַציאָנאַל געזעלשאַפטלעך וואָכנבלאַט פאַר ביאַלע-פּאָדל. און אומגעגנט.

אַבאָנאַמענטס-פרייז:
מאָנאַטלעך . . . . . 35 גראָשן
פערטל-יערלעך . . . . . 1.00 זל.
אין אויסלאַנד:
פערטל-יערלעך . . . . . 1 דאָלאַר
אַנאָנסן-פרייז:
פאַר אַ פּעטיט-שורה אין טעקסט . 40 גראָשן
„ „ „ פאָרן טעקסט . 20 „
„ „ „ נאָכן טעקסט . 15 „
פאַרן אינהאַלט פון די אַנאָנסן און אָפענע בריוו איז די רעדאַקציע נישט פאַראַנטוואָרטלעך.
די צייטונג טראָגט נישט קיין געשעפטס-כאַראַקטער און איז נישט אויסגערעכנט אויף פאַרדינסט.
אַדרעס פאַר בריוו און געלט-זענדונגען:
Red. „BIALER WOCHENBLAT"
Biała-Podl., Grabanowska 39.
Konto rozrach. № 1.
Skrz. pocz. 26.

Biała-Podlaska, dnia 31 lipca 1936 r.

ביאַלע-פּאָדל., פרייטאָג, פּ' ואתחנן תרצ"ו, 31 יולי.

„ALBA" — „BEZ NAZWISKA"

סוחרים-פאַריין איז וואַרשע אָפּט. אין ביאַלע-פּאָדל.

קאָמוניקאַט.

דער סוחרים פאַריין מעלדעט: אין הסכם מיטן סטאַטוט פון צענטראַלן סוחרים-פאַריין ווערט פון 1-טן אויגוסט ה. י. געעפנט ביים סוחרים-פאַריין אין ביאַלע אַ

יורידישע ביוראָ

וועלכע וועט דערליידיקן פאַר די מיטגלידער פון סוחרים-פאַריין אַלע שטייערן-אַדמיניסטראַטיווע און גערירכט אָנגעלעגנהייטן.

די ביוראָ וועט זיין טעטיק טעגלעך פון 10 פרי ביז 2 נ. מ. און פון 6 ביז 9 אָונט.

די פאַרוואַלטונג פון סוחרים-פאַריין האָט באַשטימט פאָלגנדע אָפּצאָלן פאַרן דערלידיקן דורך דער ביוראָ:

א ביטעס וועגן געוועלנלעכע לויפנדע אָנגעלעגנהייטן פון 50 גר. ביז 1 זל.

ב אַ רעקורס פון שטייערן פון 1 ביז 4 זל.

ג אַ רעקורס צו דער אַדמיניסטראַטיווער מאַכט וועגן אַ קאָנצעסיע אָדער וועגן אַנדערע וויכטיקערע זאַכן פון 50 גר. ביז 4 זל.

ד אַ רעקורס וועגן אַ שטראָף, אַ ביטע צום קאָמאָרניק אָדער אַנדערע ענלעכע זאַכן — 50 גר.

ה יורידישע עצות — פריי פון צאָל.

ו אינטערווענצן ביי דער מאַכט — פריי פון אָפּצאָל און אין פאַל ווען די אינטערוועניץ איז פאַרבינדן מיט אויסגאַבן — קען אומקערן די קאָסטן.

דער סוחרים-פאַריין נעמט אונטער אַן אינטערוועניץ ביי דער שטייערן-מאַכט וועגן די מיטגלידער זיינע, וואָס פילן זיך געטראָפן דורך דער לעצטער שטייערן-אויסמעסטונג און צו דעם צוועק רופט ער אַלע סוחרים דאָס זיי זאָלן זיך רעגיסטרירן אויף דער אַזוי-גערופענער „אינטערוועניץ-ליסטע".

די פאַרוואַלטונג פון סוחרים-פאַריין מעלדעט, דאָס זי טרעט צו צו שאַפן בראַנזשע-סעקציעס פאַר יעדער בראַנזשע באַזונדער, כדי זי זאָל קענען צושטעלן דעם שטייערן-אַמט עקספּערטן, וועלכע זאָלן זיין באַהאַוונט אין די בראַנזשע-אָנגעלעגנהייטן.

גלייכצייטיק ווערט געמאָלדן, דאָס זונטאָג דעם 2 אויגוסט, 7 אָונט קומט פאָר אין לאָקאַל פון פאַריין

אַ גרויסע סוחרים-פאַרזאַמלונג

אויפן טאָג-אָרדנונג:

1 די קהלה-וואַלן און די סוחרים;
2 בראַנזשע - סעקציעס;
3 שטייערן-אינטערוועניץ פאַר די, וועלכע האָבן אַ הויכע שטייער-אויסמעסטונג.

אָנטיילנעמען אין דער פאַרזאַמלונג קענען אַלע סוחרים און קליינהענדלער, (נישט קיין מיטגלידער, וועלן זיך קענען בעת דער פאַרזאַמלונג רעגיסטרירן אַלס מיטגלידער).

די פאַרוואַלטונג בעט וועגן פּונקטלעך און צאָלרייך באַזוכן די אַזוי וויכטיקע פאַר די סוחרים-פאַרזאַמלונג.

קיין באַזונדערע איינלאַדונגען אָדער מעלדונגען ווערן נישט געשיקט.

די פאַרוואַלטונג בעט און מאַכט אויפמערקזאַם די מיטגלידער, דאָס זיי זאָלן נישט באַזוכן דעם פּרעזעס ה' נאָרטמאַן פּריוואַט וועגן זאַכן וואָס האָבן אַ שייכות צום סוחרים-פאַריין. די אַלע ענינים ווערן דערליידיקט נאָר אין לאָקאַל פון פאַריין.

פאַרוואַלטונג פון סוחרים-פאַריין אין ביאַלע.

צענטר. סוחרים-פאַריין אין וואַרשע, אָפּט. אין ביאַלע.

שידס-גערירכט ביים פאַריין

אורטייל

אין ענין לאַשטשעווסקאַ — וויינבערג

דאָס שידס-גערירכט ביים סוחרים-פאַריין אין ביאַלע נאָכן אויסהערן די צדדים, שטעלט פעסט: אַז ה' לייביש וויינבערג פּיעראַצקי 15, האָט נישט געהאַט די מעגלעכקייט צו באַווייזן, דאָס זיינע מסירה - פאָרווורפן קעגן דער פרוי לאַשטשעווסקאַ זענען באַגרינדעט און דאָס גערירכט באַשליסט: דאָס ה' לייביש וויינבערג דאַרף די פרוי לאַשטשעווסקאַ עפנטלעך, אין דער פּרעסע, איבערבעטן.

דאָס גערירכט באַשליסט אויך צו באַלאַסטן דעם ה' וויינבערג מיט 5 זל. גערירכט-הוצאות און דעם אורטייל צו פאַרעפנטלעכן.

פאָרזיצער: (—) שלמה גראָדנער
אַכעסאָרן: (—) יוסף גיטעלמאַן
(—) אברהם אָרלאַנסקי

ביאַלע-פּאָדל. 29. 7. 1936.

פון „טאָז"

זונטאָג דעם 2-טן אויגוסט ה. י., 11 פרי, וועט אויפן פּלאַץ פון „טאָז" פּילסודסקיעגאָ 30, פאָרקומען די פייערלעכע שליסונג פון דער זומער האַלב-קאָלאָניע פון „טאָז". די קינדער וועלן אַרויסטרעטן מיט אַ רייכן פּראָגראַם: געזאַנג, דעקלאַמאַציע, ספּאָרט-איבונגען א. אַ. וו.

איינטריט פאַר אַלע פריי.

„ALBA"

דעמאָנסטרירט ביז מאָנטאָג דעם 3 טן ק. מ. דאָס בילד:

„אַן אָנאָמען"

אַ דראַמע וואָס שפּיגלט זיך אָפּ אין דער נשמה פון אַ יתום.

פון מאָנטאָג:

„דער טיגער פון פּאַציפיק"

אַ פילם, אַ דראַמע פון לעבן פון די מאַטראָזן אויפן גרויסן אָקעאַן.

דער פילם באַהאַנדלט דאָס לעבן פון די ים-טיגער, זייער קאַמף מיט די רעקינען — זייער קאַמף פאַר ליבע.

דער פילם האַלט דעם צושויער אין כסדר'דיקער שפּאַנונג.

Kino Dźw. „TĘCZA"

דעמאָנסטרירט

„בעקי שאַרפּ"

דעם ערשטן פילם אין נאַטירלעכע קאָלירן

איבערן פּראָגראַם: די ערשטע רייזע פון פּוילישן טראַנס-אַטלאַנטישן ריז „פּילסודסקי", ווי אויך אַ פאָטאָ-מאָנטאַזש פון די אַלע פּאָרט-שטעט ביי וועלכע די שיף „פּילסודסקי" איז אַ דורכגעפאָרן בעת איר רייזע קיין ניו-יאָרק.

פון מאָנטאָג דער לאַנג דערוואַרטעטער פּוילישער פילם א. נ.:

Śluby Ułańskie

אַכטונג ציונים און סימפּאַטיקער!

אין די טעג פון:

זונטאָג, מאָנטאָג און דינסטאָג דעם 2, 3 און 4 ק. מ.

וועט דורכגעפירט ווערן די ווערביר - אַקציע פון דער היגער אָרגאַניזאַציע.

די אַלע וועלכע וועלן אין די טעג נישט באַזוכט ווערן און האָבן נאָך נישט קיין מיטגלידס-קאַרטן אויפן יאָר 1936, וועלן זיך קענען באַקומען נאָכן אונטערשרייבן אַנטשפּרעכנדע דעקלאַראַציעס.

דעקלאַראַציעס קען מען אונטערשרייבן ביי די ה"ה: י. א. ראָזענבוים (פּייען-באַנק), דוד קאַנטאָר (גראַבאַנאָווער 2), ישראל גאָלדשטיין (מאַרק 5) און אין קיאָסק פון ח' ריבאַק.

אַכטונג יאַנאָוו!

נויטיק אַ קאָרעספּאָנדענט פאַרן „ביאַלער-וואָכנבלאַט"

ר ע ד אַ ק צ י ע.

צי גייען מיר צו די וואַלן?

מער ניסט ווי פינף וואָכן טיילן אונז אָפּ פון די קהלה-וואַלן. הגם קיין שום פּאַרטיי האָט נאָך נישט פּאַרעפנטלעכט אירע „וואַל-לאָזונגען“ ווייסט מען שוין אַרום וועלכער אַקס די גאַנצע אַגיטאַציע וועט זיך דרייען און וויפל לאַגערן סוועט זיך שאַפן ביי די וואַלן.

* * *

ביים היינטיקן טאָג מערקט זיך בלויז צוויי לאַגערן, דאָס זענען די אַלטע, ביי וועלכע דאָס „רבנות-פּראָבלעם“ שטייט אויפן ערשטן אָרט און די „ווירטשאַפטלער“ ד. ה. די האַנטווערקער און אַנדערע, וואָס האַלטן פון „וואָס מער גענומען — און וואָס ווייניקער געבן“.

דער דריטער לאַגער, דער וואָס וויל אין דער קהלה זען עפּעס מער ווי אַ רב — מחלוקת אָדער „שוינען די אייגענע קעשענע-פּראָבלעם“, דער לאַגער וואָס וויל פון די יידישע קהלות מאַכן — אַ יידישע נאַציאָנאַלע זעלבסטפאַרוואַלטונג — איז נאָך נישטאָ, ווייל ער האָט ספקות צו דאַרף ער ביי די ביאַלער אומשטענדן בכלל זיין.

* * *

אינם לאַגער נומ. 1 אין רב-לאַגער איז מעגלעך, אַז סוועלן דאָרט זיין פאַרשידענע ליסטעס מיט „ליסטלאַך“. עפּעס מורמלען די „יונגע“, אַז די פריהערדיקע האָבן ווייניק געאַרבעט, אַז זיי זענען שוין צו אַלט, אַז מדאַרף אָפּפרישן די גוואַרדיע. מעגלעך, אַז יעדעס שטיבל וועט וועלן איר מענטש אַלס דאָזאָר, אָט די אַלע געהערן צו די, וואָס האָבן דערפירט צום „פּאַראַגראַף 20“, צום רוין פון די יידישע קהלות. צום אַריינמישן זיך פון פרעמדע פאַקטאָרן און אונזער רייַן יידיש לעבן. זיי אַלע געהערן און וועלן געהערן צום לאַגער וואָס האָבן גאָרנישט געלערנט אין די לעצטע יאָרן, צי די וואָס מיינען, אַז מיטן אויפנעמען דעם אָדער יענעם רב איז אַלץ אין ביאַלע דערליידיקט.

דער לאַגער נומ. 2 די האַנטווערקער און אַנדערע, זיי אינטערעסירט נישט קיין נאַציאָנאַלע פּראָבלעמען, קיין פּאָליטישע מאָמענטן, קיין ארץ-ישראל-אויפבוי, קיין דעמאָקראַטיזירונג פון די קהלות, קיין פּרויען-וואַל-רעכט, זיי אינטערעסירט איינס: וואָס ווייניקער געבן — וואָס מער נעמען. זייער לאָזונג איז: זייער קלאַס זאָל נישט צאָלן!

* * *

צווישן די צוויי לאַגערן שטייען אַלע נאַציאָנאַלע יידן, סשטייען די, וואָס זען נישט די „דערלעזונג“ אין רב און נאָך ווייניקער אין „שוינען די היימישע קעשענעס“. שטייען די וואָס ווילן די קהלה זאָל עפּעס זיין, עפּעס טון, האָבן עקזיסטענץ-באַרעכטיקונג. די אַלע וועלכע האָבן די פאָלגנדע רעזאָלוציע פון ציוניסטישן פּאַרטיי-ראַט געמאַכט פאַר זייער וואַל-פּלאַטפאָרם.

„דער פּאַרטיי-ראַט שטעלט פעסט, אַז די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע אין פּוילן טרעט צו צו די וואַלן צו די יידישע קהלות אין לאַנד אונטער דער לאָזונג פון פירן אין די קהלות אַ נאַציאָנאַלע יידישע פּאָליטיק. אונטערן דאָזיקן באַגריף פאַרשטייט דער פּ. ר. אַזאַ טעטיקייט פון די קהלות, וואָס זאָל צילן צו אַ פרייער, זעלבסטשטענדיקער און פולער באַפרידיקונג פון דעם גאַנצן אומפאַנג פון די ספּעציפישע נאַציאָנאַלע הצטרכות'ן אויף די געביטן פון רעליגיע, קולטור, סאָציאַלער פאַרזאָרגונג א.אַ.וו.

אַז די נאַציאָנאַלע נויטן פון דער יידישער באַפעלקערונג געהער אין דער ערשטער ריי די שטרעבונג אויפצובויען די יידישע נאַציאָנאַלע היים אין ארץ-ישראל, וועלכע איז געוואָרן — אויסן פאַן פון די פּאָליטיש-ווירטשאַפטלעכע אומוואַנדלונגען אין די גלות-לענדער — די איינציקע רעטונג פאַר די יידישע מאַסן. די אויפגאַבע פון די קהלות דאַרף דעריבער זיין דאָס ערטיילן מאָראַלישע, פּאָליטישע און מאַטעריעלע שטיצע דעם אויפבוי פון ארץ-ישראל און די עמיגראַציע אַהין אין גייסט פון דער הערצליאַנישער לאָזונג פון „כבוש-הקהלות“.

נעמענדיק אין באַטראַכט, אַז זייט די לעצטע וואַלן צום סיים און סענאַט אויפן יסוד פון דער נייער וואַל-אָרדינאַציע, זענען די איצטיקע וואַלן צו די קהלות אויפן יסוד פון אַ 5-פאַכיקער וואַל-אָרדינאַציע — די ערשטע געלעגנהייט אויף צו ברענגען צום אויסדרוק דעם ווילן פון דער יידישער באַפעלקערונג, פאָדערט אויף דער פּאַרטיי-ראַט די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע צו באַטייליקן זיך אין די וואַלן און צו פירן דעם קאַמף פאַר דער פאָלשטענדיקער דעמאָקראַטיזירונג פון די וואַלן דורכן שטרייכן דעם קאָמפּראָמיטירטן „פּאַראַגראַף 20, ערטיילן פרויען וואַל-רעכט צו די קהלות, מאָדיפיצירן דאָס עלטער פון וואַל-באַרעכטיקע א.אַ.וו.

אין אָנבליק פון די דערמאָנטע אומשטענדן פאָדערט אויף דער פּ. ר. די יידישע באַפעלקערונג אין פּוילן, אַז זיי זאָלן אין די ראַמען פון די וואַלן צו די קהלות דעמאָנסטרירן זייער פעסטן ווילן פאַרצוזעצן די אומאָפּהענגיקע נאַציאָנאַלע יידישע פּאָליטיק פון קאַמף פאַר די פולע בירגערלעכע און נאַציאָנאַלע רעכט פון די יידן אין פּוילן.

דער פּ. ר. האַלט פאַר געוואונשן דאָס שאַפן וואַל-בלאָקן מיט יענע ציוניסטישע און נאַציאָנאַלע גרופּירונגען וועלכע שטייען אויפן גרונט פון אַ נאַציאָנאַלער פּאָליטיק פון די יידישע קהלות און שטיצן די ציוניסטישע א"י אויפבוי-פאָנדן.

נעמענדיק אין אַכט די טרויעריקע רעזולטאַטן פון דער 5-יאָריקער ממשלה פון דער „אַגודה“ און אירע מיטהעלפער אין די יידישע קהלות אין פּוילן, וועלכע האָט דערפירט די קהלות צו אַ פינאַנסיעלער רוין, איינגעשרומפט זייער טעטיקייט-קרייז און ערנידריקט זייער פּרעסטיזש און השפעה כלפּי פנים און כלפּי חוץ — רופט דער פּאַרטיי-ראַט די יידישע מאַסן אין פּוילן צום קאַמף קעגן די צושטערערישע שעדליכע עלעמענטן אויפן געביט פון די קהלות און פאַר אַן אויפבוי פון דער קהלה צו אַ ווירקלעכן אָרגאַן פון דער יידישער נאַציאָנאַלער זעלבסט-פאַרוואַלטונג.

* * *

די אַלע פרעגן זיך: צי איז דאָ ביי די ספּעציפישע ביאַלער באַדינגונגען אַ מעגלעכקייט צו פאַרווירקלעכן אין דער מינימאַלסטער פאָרם וועניגסטנס די נאַציאָנאַל יידישע פּאָסטולאַטן? צו דאַרפן מיר אַריינגיין אין דעם זומפּ?

די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע האָט נאָך איר וואָרט וועגן די וואַלן נישט געזאָגט. די חברים-פאַרזאַמלונג וואָס וועט וועגן דעם ענין פּאַרקומען און דעצידירן, דאַרף זיך אָפּגעבן רעכנונג פון דער לאָקאַלער לאַגע און ענטשפּרעכנד צו דעצידירן. צי גייען מיר צו די וואַלן? נאָך וואָס און מיט וועמען?

* * *

סקאָן די ציונים נישט אינטערעסירן די רב-פראַגע, סקאָן זיי אויך נישט אימפּאָנירן דער סיסטעם פון „ווייניק נעמען און ווייניק געבן“, גיכער דאַרפן מיר זיין אָנהענגער פון באַלאַסטן מיט אַ געהעריקן טאַט די אַלע רייכע, וואָס קענען צאָלן און פאַר דעם געלט מאַכן אַ שולע א. א. וו.

די שול - פראַגע מוז אַרויסגערוקט ווערן אַלס ערשטע נויטווענדיקייט, וואָס די נייע קה"ה דאַרף רעאַליזירן. קענען מיר האָבן די גאַראַנטיע, דאָס מיר וועלן אויף דעם געביט עפּעס אומשטאַנד זיין צו לייסטן, דאַן קאָן האָבן עקזיסטענץ - באַרעכטיקונג דאָס גיין צו די וואַלן. אין קעגנפאַל דאַרפן מיר זיך פאַרגינען דעם „לוקסוס“ פון זיין נישט-פאַראינטערעסירטע אָבסערוואַטאָרן און זעען ווי אַנדערע שלאָגן זיך איבער גאָרנישט.

חיים מיאָדעק.

ידידי = בריוועלעך

ידידי!

איך האָב דיר אין מיין לעצטן בריוועלע געשריבן וועגן דער אַנשיקעניש פון וואַלן צו דער קהלה, פאַר וועלכע איך האָב אַזוי מורא, אַז סזאָל נישט ברענגען אַמאָל צו מחלוקת און פירוד צווישן יידן או, יידן אין צו וואָס דאַרף מען עס בכלל? אַפּנים, אַז מער פעלט אונז גאָרנישט, מיט אַלעם זענען מיר שוין פאַרזאָרגט, נאָר בלויז וואַלן האָט אונז געפעלט.

צוריק געשמועסט, וואָס אַרט מיר וואַלן, אַדרבא סוועט זיין לעבעדיק, אַ „רוך“ אין שטעטל, וואָרים אַלע מאָל אין דער צייט איז אוגערקע - סעזאָן, מען גענעצט פאַר לצדיק-גיין; היי - יאָר וועט זיין פריילעך, מען וועט ווילן אין קהלה-שטיבל.

ראָטש לכתחילה האָב איך געגלויבט, אַז קיין וואַלן וועלן איינצאַנצן נישט פאַרקומען, וואָרים, וועלכער משוגע'נער וועט דאָס וועלן גיין מיט אַ געזונטן קאָפּ אין אַ קראַנק בעט אריין... און אַז די קהלה איז אַ קראַנק-בעט — דאָס איז דאָך אַ באַשטימטער כלל. בין איך זיכער געווען, אַז צווישן די אַכט טויזנט ביאַלער יידן וועט זיך נישט געפונען קיין משוגעים, וואָס וועלן וועלן זיך איינשפּאַנען אין דעם דאָזיקן קהלה-וואָגן ביי וועלכע די רעדער זענען צובראָכן און אויב מוועט זיי נישט שמירן, איז מער ווי זיכער, אַז זיי וועלן בלייבן עריגיץ שטעקן... איז אָבער די יצר-הרע ביי יידן גרויס, אַז פאַר אַ שטיקל בענקל וועלן זיי גיין אַפילו אויף סכנות-נפשות. איז אַנשטאָט צו קומען צו דער אויפזיכטס-מאַכט און זאָגן: מיר זענען אייך מוחל די גליקן מיט די וואַלן, האָבן די יידישע קהלות אָנגענומען די גזרה-וואַלן, און אויך אונזער קהלה איז צוגעטרעטן צו מאַכן די וואַל-קאָמעדיע.

די וואַלן האָבן, צווישן זיך גערעדט, אויך אַ גרויסע מעלה. עס איז נאָר אַ שאָד, וואָס די הכנות צו די וואַלן דויערן אַזוי קורץ, סך הכל עטלעכע וואָכן און די קאַדענץ פון דער קהלה, ווען די דאָזאָרעס זיצן שוין אויף די בענקלעך — דויערט 4-5 יאָר. ווען לנישל די מעשה איז פאַרקערט, ווען די צוגרייטונגען וואָלטן געדויערט 4 יאָר און די קאַדענץ נישט מער ווי אַ 6 - 4 וואָכן, וואָלט אַ „נאַש בראַט“ אויך גיווּוסט פון אַ לעבן.

איך וועל דיר אויפקלערן וועסטו פאַרשטיין, אַז סאיז אַזוי.

די אַלע חברה-לייט, וועלכע ווילן זיין ראשי-הקהל, פאַרנעמען דאָך אַמטן אין פאַרשידענע אינסטיטוציעס, איז אויב אַ גאַנץ יאָר קאָן מען צו זיי נישט צוקומען, אויב די גאַנצע צייט פון זייער קאַדענץ, בעת זיי זיצן שוין אויף די בענקלעך, בלאָזן זיי פון זיך, ווערן זיי זיס ווי האָניק בעת די פאַרברייטונגען צו די קהלה - וואַלן „טרייע פאַרזאָרגער“. די שטיינערנע הערצער ווערן ווייך ווי פוטער און זיי זענען גרייט דיר צו העלפן מיט אַלעם וואָס נאָר דיינע ליפּן וועלן אַרויסזאָגן.

אָט דערציילט מיר מיינער אַ פשיאַטשעל וואָס ער האָט אַליין געהאַט אין ווי אַזוי מהאָט אים באַהאַנדלט.

זיין ווייבס קוזינקעס אַ שוועגערין, איז זי לעצטע טעג זער קראַנק געוואָרן און דער דאָקטאָר האָט פאַרשריבן, אַז זי מוז שוין אַוועק אין שפּיטאָל. איז ער אַוועק צום שפּיטאָל-קוראַטאָר און סהאָט נישט געדויערט קיין האַלבע שעה און דאָס קוויטל איז שוין געווען אונטערגעשריבן. דערביי האָט דער קוראַטאָר צו אים העפלעך געשמייכלט און געפרעגט אים, צו האָט ער גישט נאָך עמיצן פון זיין משפּחה, וואָס גויטיקט זיך אין אַ שפּיטאָל – ער איז גרייט אַלעמען אַריינצונעמען. אַ גאַנץ יאָר איז עס נישט פון די לייכטע זאַכן און אויב דאָס מאָל איז עס — זאָגט ער – אַזוי גרינג אָנגעקומען, איז עס נאָר אַ דאַנק דעם וואָס אין אַ פאַר וואָכן אַרום וועלן פאָרקומען קהלה-וואַלן. צווישן אונז זאָל עס בלייבן – רוימט מיר איין מיין פשיאַטשעל אַ סוד אין אויער – האָב איך אויסגענוצט די סיטואַציע און האָב אויך פאַרשריבן מיין שוויגער אין שפּיטאָל אַריין, זאָל זי זיך אַביסל אָפּרוען אירע אַלטע ביינער, און אויב זי וועט דאָרט ליגן אַפילו נאָר איבער די וואַלן איז עס אויך כדאי...

דאָס זעלבע איז מיט אַ גמילות-חסד. אַזוי למשל, אַז איך קום זאָגט ער אין גמ"ח-קאַסע מוז איך קודם כל זיך באַבאַוואָרגן מיט אַ זשירע פון אַ זעלכן וואָס האָט חן ביים פּרעזעס אין די אויגן, און אויב ער האָט עפּעס אַ שטיקל תרעומות אויף דעם זשיראַנט, געפינט מען אויס פאַרשידענע תרוצים אויף נישט צו געבן. מיט גרינגע ווערים קומט אָן ביז סאיז שוין אַלץ ווי דער פּרעזעס וויל און אַז השי"ת העלפט שוין, אַז נאָך פיל מאָל לויפן באַקום איך שוין דעם גמ"ח, צאָלט מען מיר אויס אַנשטאָט 50 זל. ס"ה 48 אָדער גאָר 47.50 זל. און אויב דאָס מאָל איז עס מיר אַזוי גרינג אָנגעקומען, אדרבא מהאָט מיר נאָך געפרעגט, אפשר דאַרף איך אַ גרעסערן גמ"ח וועל איך אָן שום שוועריקייטן און די פולע סומע באַקומען, איז עס נאָר אַ דאַנק דעם, וואָס אין עטלעכע וואָכן אַרום וועלן פאָרקומען קהלה-וואַלן.

דאָס אייגענע איז מיט דער דירה-פראַגע – דערציילט מיר ווייטער מיין פשיאַטשעל. איך קאָן, זאָגט ער, אַ הויזווירט, וועלכער קאָן צוליב צוויי גילדן, וואָס מען בלייבט אים שולדיק, שלעפּן זיך אין די סאָנדעס, מאַכן קאָסטן אויף צענדליקער גילדן און גיין אַפילו נאָך ווייטער... היינט אָבער קאָנען די לאָקאַטאָרן רויק זיין. ביז איבער די וואַלן וועט שוין ביים הויז-ווירט הערשן שלום ושלוה. נאָכמער, איצט קאָן מען ביי אים אַלץ פועלן, אַפילו רעמאָנטן וועט ער אייך מאַכן. אמת, שפּעטער נאָך די וואַלן, וועט ער זיך דאָס אַלץ ביי די לאָקאַטאָרן וועלן אָפּנעמען, אָבער אַ חיי-שעה איז אויך גוט... און דאָס איז אַלץ אַ דאַנק דעם, וואָס אין עטלעכע וואָכן אַרום וועלן פאָרקומען וואַלן און אונזער הויז-אייגנטימער האָט חשק צום קהלה-בענקל.

ווער שמועסט, אַז מדאַרף עפּעס פון דער קהלה, איז דאָך גאָר אַ מחיה. ווי נאָר מקומט אַרויף אין דער קהלה-קאַנצעלאַריע שטייען אַלע דאָזאָרעס גרייט און ווי נאָר זיי דערזעען אַן אינטערעסאַנט, לויפן זיי גלייך צו און פרעגן אים, וואָס ער פאַרלאַנגט און ער ווערט טאַקע תיכף דערליידיקט.

אַזוי איז אויך בנוגע אַלע אַנדערע ענינים. סיי ביי הלוואות אין בענק, סיי אין מקוה, וואָס דאַרף מען מער — אַפילו אין די שטיבלעך דערפילט מען

פון ביאַלער לעבן

מיר גייט גאָרנישט אָן — איך דאַרף האָבן מיין געלט

די ג... פאַרוואַלטונג, האָט אויף דער פאַרזאַמלונג פון סטאַראָסטע וועגן אַריינזעצן אַ שחיטה-אינקאַסענט אין דער קהלה רעקורירט צום וואָיעוואָדע. דעם רעקורס האָבן אונטערגעשריבן אויסער דער קהלה-פאַרוואַלטונג אויך די שוחטים און די אַלע וועמען דער סטאַראָסטע האָט געהייסן אויסצאָלן פענסיעס פון די שחיטה-געלטער אויסער דעם מו"צ משה אוטשען, וועלכער האָט געענטפערט: מיר גייט גאָרנישט אָן, איך דאַרף האָבן מיין געלט און מער אינטערעסירט מיר גאָרנישט.

„אָן אַ נאָמען"
אַ טראַגעדיע פון אַ יתום
אין קינאָ „אַלבאַ".

אַ מאַניע פון פּראָצעסירן זיך

דער ה' באַטשקאָ מיטן ה' מוסאָוויטש זענען צוויי בעלי-בתים, וואָס האָבן בשותפות אַ חלק הויז אויף ראַפּאַנאָווער גאַס און סאיז נישטאָ דער טאָג, אַז סזאָלן דאָרט נישט זיין קיין געוואַלטן און געשלעגן. דער עפּילאָג פון דעם אַלעמען איז, דאָס יעדע וואָך האָבן זיי געגנזייטיקע פּראָצעסן.

געפאַר פון אַ טיפוס-עפּידעמיע

ווי אַזוי מדאַרף זיך פאַר דער דאָזיקע קראַנקהייט איינהיטן

די געזונטהייט-אָרגאַנען האָבן מורא, אַז צוליב די גרויסע היצן זאָל זיך נישט אָנהויבן צו פאַרשפּרייטן אין אונזער געגנט די טיפוס-קראַנקהייט.

אין שייכות דערמיט וועלן פאַרעפנטלעכט ווערן אַ רייע אָנווייזונגען ווי אַזוי מזאָל זיך איינהיטן פון דער דאָזיקער שווערע קראַנקהייט.

אַלע דאַרפן געדענקען צו וואַשן די פריכטן פאַרן עסן, פאָרזיכטיק איבערקלייבן די געקויפטע גרינסן און עסן די די דאָזיקע אַרטיקלען וואָס ווייניקער אין רויען צושטאַנד; מטאָר אויך נישט טרינקען קיין רויע וואַסער.

סאיז אויך ראַטזאַם אויסצומיידן דאָס גריסן זיך דורך דערלאַנגען די האַנט, אויף אַזאַ אויפן וועט לייכטער זיין צו איזאָלירן אַן אָנגעשטעקטן פון די איבעריקע, זיינע נאָנטסטע און באַקאַנטע. אַ באַזונדערע אויפמערקזאַמקייט דאַרף געשענקט ווערן דעם קאַמף מיט די פליגן, ווייל זיי זענען די הויפּט פאַרשפּרייטער פון עפּידעמישע קראַנקהייטן.

דער שחיטה-אינקאַסענט ביי דער אַרבעט

מיטוואָך אין דער ערשטער וואָך פון שחיטה-„קאָמיסאַריאַט" איז אויסגעצאָלט געוואָרן פענסיע: דעם מו"צ 100 זל. די שוחטים צו 50 זל. יעדן, אַלע איבעריקע אָנגעשטעלטע פון דער שחיטה-אַדמיניסטראַציע האָבן נאָך גאָרנישט באַקומען קיין לוין, שוין נישט רעדנדיק פון די אַנדערע קהלה-באַאַמטע ווי: שמש, חזן, עמעריטורן, מלמדים, ביוראָ-פּערסאָנאַל א. אַ. זיי ווייזט אויס, דאַרפן נישט עסן. ווי משמועסט, גרייט זיך אויף היינט אַ אָריגינעלע דעמאָנסטראַציע. דער שול-קלאַפּער יצזריאל זילבערזאָן וועט היינט איבערגעבן דעם שחיטה-קאָמיסאַר דעם האַמער און זאָל ער קלאַפּן אין שול אַריין.

פון סוחרים-פאַריין

די אָרגאַניזאַציאָנעלע אַרבייטן ביים פאַריין זענען שוין באַלד פאַרענדיקט. פון זונטאָג אָן ווערט שוין געעפנט די יורידישע ביוראָ ביים פאַריין, וווּ סוועלן דערלעדיקט ווערן פאַר די סוחרים אַלע אַרט שטייערן און געריכטס-ענינים.

דער סוחרים-פאַריין טרעט צו אין הסכם מיטן ווינטש פון דער צענטראַלע ווי אויך פאַרן בעסערן קענען רעפּרעזענטירן די אינטערעסן פון די סוחרים ביים שטייער-אַמט צו אָרגאַניזירן סעקציעס פאַר יעדער בראַנזשע אַזוי, אַז די שטייערן-מאַכט זאָל קענען נעמען פון די בראַנזשע-סעקציעס עקספּערטן פאַר די ענינים פון דער בראַנזשע.

דער סוחרים-פאַריין נעמט אונטער אַן אינטערווענץ וועגן די אַלע סוחרים וואָס פילן זיך געטראָפן דורך דער לעצטער שטייערן אויסמעסטונג.

דער סוחרים-פאַריין קען אין הסכם מיט זיין סטאַטוט באַדינען די אינטערעסן נאָר פון זיינע מיטגלידער. דאַריבער איז ווינטשנסווערט, דאָס די אַלע וועלכע זענען נאָך נישט קיין מיטגלידער זאָלן זיך דאָרט רעגיסטרירן,

---

פון אונזערע קאָרעספּאָנדענטן

קאָנסטאַנטין.

די קליקע ביי דער אַרבעט

דער צוזאַמענשטעל פון דער וואַל-קאָמיסיע אַדורכצופירן די קהלה-וואַלן ביי אונז אין שטעטל, איז פון בלויז תקיפים, קנאים און חטאים-וזכער.

האָט די וואַל-קאָמיסיע געוויזן וואָס זי קען און צו וואָס זי איז באַרופן. 25 פערזאָן אַ זעקסטל פון אַלע וויילער אין דער מערהייט ציונים, זענען אויסגעשטראָכן געוואָרן פון די וויילער-רשימות לויטן פּאַראַגראַף 20. צוויי פון די געשטראָכענע די ה"ה: י. ס. פישמאַן און נ. איידעלשטיין, זענען חסידים און שטרענגע רעליגיעזע יידן, געוועזענע דאָזאָרעס. זיי זענען געשטראָכן געוואָרן צוליב פּריוואַטע חשבונות מיט איינציקע מיטגלידער פון דער קאָמיסיע. דער פּאַראַגראַף האָט געדינט אַלס מיטל צו נעמען נקמה... די מערהייט פון די איבעריקע אויסגעשטראָכענע, זענען אויך גענוג רעליגיעז, נאָר זענען געשטראָכן געוואָרן צוליב אַנדערע „ווייבערע" כּוונות פון דער קליקע.

סאיז ווינטשנסווערט צו באַמערקן, אַז אין דער קהלה-פאַרוואַלטונג וואָס הקום אויסגעוויילט די וואַל-קאָמיסיע, געפינען זיך איינציקע דאָזאָרעס וואָס זענען געוויילט געוואָרן אויף אַ ציוניסטישע ליסטע און פון ציוניסטישע וויילער. דאָס באַנוצן זיך מיטן פּאַראַגראַף 20 האָט אין שטעטל געמאַכט אַ פיינלעכן איינדרוק.

ישראל גאַרנאַרוש.

לאָמאַזי-פּאָדל.

דער צעהיצטער וואַל-קאַמף

די צוגרייטונגען צו די קהלה-וואַלן אין לאָמאַז זענען שוין אין פולן גאַנג, ספּירן זיך שוין לעבהאַפטע דיסקוסיעס און קריגערייען צווישן די זיך קעמפנדע צדדים.

די ביז איצטיקע „טעטיקייט" פון דער היגער קהלה אונטערן רעזשים פון ה' נ. ב. האָט דערפירט צו אַ גרויס אונצופרידנהייט ביים רוב פונם היגן באַפעלקערונג, וועלכעס האָט געבוירנגט צו אַ קאַמף צווישן די אַ. ג. „נח'יסטן" (אָנהענגער פון דער אַלטער קהלה-פאַרוו.) וועלכע באַשטייען פון אַ קלענערע גרופּע סתם-אָרטאָדאָקסיע, נאָנטע, ידידים א.אַ.וו., וועלכע אַרבעט ממש מעשים, נישט אָפּשטעלנדיק זיך כּל-המינים קאַמפּס-מיטלען, אַבי ווידער צו דערהאַלטן ביי דער מאַכט דעם „פאַן פּרעזעס ז שעדעם קאַדענצי" (ווי ער האָט זיך אויסגעדריקט) הגם די אומצופרידנהייט אין שטאָט מיט אים איז נישט קליין.

דער צווייטער לאַגער ווידער די אַ. ג. „אַנטי נח'יסטן" באַשטייט בכלל פונם נאַציאָנאַלע עלעמענטן ווי אויך איין אַגודיסטישע ליסטע צוזאַמען מיט אַ ...שטיקל-מזרחי.

די ערשטער „שלאַכט" האָט זיך אָפּגעשפּילט ווען די „נח'יסטן" וועלנדיק צונישט מאַכן די שאַנסן פון זייער צד שכנגד, דורך אָפּפּסלען עטלעכע צענטליק וויילער פונם המון דעם א. ג. „עמך" מיטן פּאַראַגראַף 20, וועלכעס וואָלט געוויס פאַרשאַפט מחלוקת'ן, קיין איין מנין רויק נישט אויסצודאַווענען. אָבער ליידער האָט זיי די לעצטע זיצונג פון דער היגער וואַל-קאָמיסיע ביטער אַנטוישט דורך צוויי דורכפאַלן:

ערשטנס טראָגט אַ ריין אַ פאָרשלאַג ה' שיקער (ציוני) צו באַשטעטיקן די פאָרגעלעגטע „וויילער רשימה" (228 וויילער) אַלס באַרעכטיקטע, נישט אויסשטרייכנדיק קיין איינעם, וועלכעס ווערט מיט 6 שטימען קעגן 1 אָנגענומען;

צווייטנס ווערט אויך מיט אַ מערהייט שטימען אויפן פאָרשלאַג פון ה' בלונדמאַן (ציוני) באַשלאָסן איבערצוטראָגן דאָס אַמטירונג פון דער קאָמ. פון ה' נח בערמאַנס הויז צום ה' מ. הערליך.

כאַראַקטעריסטיש איז דער פאַקט, וואָס נאָכן אָננעמען די אויבנדערמאָנטע צוויי פאָרשלאַגן, ערקלערט דער אַלטער קהלה-פּרעזעס: „כווייס נישט, צי ממעג דאָס פּראָטאָקאָלירן?" און ווען סאיז פּראָטאָקאָלירט געוואָרן, האָט ער פאַר כעס נישט אונטערגעשריבן.

ווי סאיז פאָראויס צו זען, וועלן ביי אונז פיגורירן ביי אַ פיר ליסטעס.

אויך לאָזט זיך פון פאָראויס מערקן, דאָס אין פאַל פון ווייטערדיקער ווי ביז איצטיקער עקשנות'דיקער אין ענג פּריוואַטע אַמביציעזע קאַמפן, דאַן וועט דאָס „יידישע לאָמאַז" פאַרוואַנדלט ווערן אין אַ ווולקאַן, פון וואָס אַ מאָל פרישע אויסברוכן פון מחלוקת'ן, מסירות, געשלייגערייען א.אַ.וו.

שוין היינט רוט נישט דער טעלעפאָן צום ה' סטאַראָסטע... און סאיז נישטאָ דער טאָג, וואָס דעלעגאַציעס זאָלן נישט קלאַפּן די טירן פון רעפער. ביים סטאַראָסטע ה' נאָוואַטשינסקי.

איז דאָס נישט באמת אַ חלול-השם? צי פעלט דען מער גאָרנישט די לאָמאַזער יידן ווי זיך צו פאַרנעמען מיט אַזעלכע ערנסטע און גרויספאַראַנטוואָרטלעכע עקספּערימענטן? איז דען נישט גלייכער צו באַזייטיקן דעם „ביין פון אחדות-האַלז", כּדי סזאָל צושטאַנדקומען אַ שלום-בית?

משה שקלאַרוש.

נייעס פון דער וועלט.

נייע טשעכישע דערפינדונגען

דאָס אַרבעטס-אַמט אין געפף האָט איצט אַרויסגעגעבן אַ רשימה פון יענע דערפינדונגען, וואָס זענען אין דער וועלט געמאַכט געוואָרן. אַ גאַנץ גרויסע טייל פון די דערפינדונגען האָבן געמאַכט די טשעכן.

אויפן פּראַגער יריד, וועלן איצט זיין צו זען די דאָזיקע דערפינדונגען, פון וועלכע איך בין אין דער לאַגע שוין איצט עפּעס צו זאָגן.

צומיינסטן האָט מען דערפונדן נייע שטוב-זאַכן, מקאָן אַלץ נישט ליידן ווי אונזערע ווייבער פלאָגן זיך נעבעך מיט אונזער ווירטשאַפט, האָבן נישט קיין צייט צו מאַכן אַ טענצל אָדער צו שפּילן אַ ברידזש, האָט מען צוליב זייער באַקוועמלעכקייט דערפינדן פאַרשידענע שטוב-זאַכן וואָס טוען אַלץ, וואָס די בעל-הבית'טע האָט געדאַרפט צו טון.

זיי קאָכן, באַקן, שניידן קרויט, נעמען אַרויס די קערלעך פון אויבסט, מיט איין וואָרט: אַ פּערל אין שטוב.

אַנדערע מאַשינדלעך ווידער וואַשן וועש, פּרעסן און פּוצן אַלערליי בגדים וכדומה. מיט איין וואָרט, מברויכט ממש נישט טון אַ האַנט אין קאַלטן וואַסער און אַלץ איז אָל-רייט.

אויך פאַר די מאַנסבילן האָט מען זיך געזאָרגט. מגאָלט זיך מיט מאַשינדלעך. אָן זייף און אָן פּענזלען און מווערט ממש אַן אַנדערער מענטש פון די פאַרשידענע אַפּאַראַטן, וואָס וועלן זיין צו זען.

דערצו קומען נאָך הונדערטער נייע חפצים צו מאַכן טינט. צו קאָכן מאַרמעלאַדע, עלעקטרישע זייגערס, וואָס בלייבן קיינמאָל נישט שטיין. נייע חפצים פון אַלימינום, וואָס זעען אַזוי אויס ווי זילבער און סמוז קומען אַ גרויסער מבין, ער זאָל זיי דערקענען. פונקט דאָס זעלבע איז בנוגע קינסטלעך צירונג, דאַכט זיך די מאַלערייען אַליין דערקענען נישט מער, וועלכעס סאיז עכט און וועלכעס סאיז פאַלש.

מיט איין וואָרט, חדושים און חדושים זענען איצט דערפינדן געוואָרן, פון וועלכע מהאָט קיינמאָל אַפילו נישט געחלומ'ט, אַז אַזעלכעס קען מעגלעך זיין.

ד"ר פ. לאַגשטיין.

אכטונג „תרבות"!

מאָרגן שבת 10.30 פרי קומט פאָר אַ זיצונג פון דער ביבליאָטעק-פאַרוואַלטונג. אַלע פאַרוו.-מיטגלידער ווערן געבעטן צו קומען פּונקטלעך. קיין באַזונדערע לאַדונגען ווערן נישט געשיקט.

אַז סאיז וואַלן,

דאָס זעלבע איז אויך מיט אַלעם, וואָס האָט גאָר אַ שייכות מיט פילאַנטראָפּיע, געזעלשאַפטלעכער אַרבעט, אומעטום ווערט מען גוט באַהאַנדלט, באַציט מען זיך צו דיר הערצלעך. קומסטו אין סוחרים-פאַריין, האַנטווערקער-פאַרבאַנד איז אָנשטאָט, וואָס אַ גאַנץ יאָר ביזטו געווען אַן איבעריקער, ווערסטו דורך די איצטיקע פאַר וואַלן אַ גאַנצער העלד. אַלע באַדינען דיך, אַלע זאָרגן פאַר דיר און ווילן דיר נאָר גוטס טון, דאָס איינציקע אומגליק איז נאָר — זאָגט מיין פּשיאַטשעל — וואָס די פאָרברייטונגס-אַרבעט צו די וואַלן דויערן אַזוי קורץ און די קאַדענץ אַזוי לאַנג.

אַך! ווי גוט וואָלט געווען, ווען סוואָלט געווען פאַרקערט, דאַמאָלסט וואָלט פאַר אונז, פאַר דער גרויער מאַסע אַ סך בעסער געווען. די וואַלן וואָלטן געווען אָפּטער ווען — ווען סוואָלט נאָר געווען פאַרקערט...

נאָר זאָגט, מיין פּשיאַטשעל, ווי געזאָגט איז היינטיקע אויך גוט. ... האָב איך רו, דער בעל-הבית מאָנט נישט קיין דירה-געלט, די גמינע מאָנט נישט קיין עטאַט. איך באַקום אַ גמ"ח, דיסקאָנטירט מען אַ וועקסעלע. אומעטום וווּ נאָר איך קום נעמט מען מיר אויף בסבר פּנים יפות און מען טראָגט מיר אַקעגן דעם גוט מאָרגן. שלעכט איז מיר נאָר, זאָגט ער, וואָס איך דריי מיר אַרום ווי אַ ממזר ר"ל. איך ווייס נישט ווער מיין טאַטע איז, ווער סוועט מיר באַזאָרגן מיט רעליגיעזע הצטרכותן און ווער סוועט מיר שטעלן עטאַט נאָך די וואַלן. דערווייל אָבער, זאָגט ער, איז מיר גוט און ווויל.

איך זאָג דיר, ידידי, איך אַליין הויב אָן גלויבן, אַז סאיז גאָרנישט אַזאַ אומשיקעניש. אדרבה, די וואַלן דערוועקן גאָר אַ האָפענונג, אַז די נייע געוויילטע, וועלן אפשר אויף ווייטער אויסבעסערן און אויסלייטערן אונזער געזעלשאַפטלעכן לעבן און מיר וועלן אין די וואַלן אַ טרייסט געפינען...

נחמו, נחמו עמי.

ידידך אורח.

ווער מעג האַלטן לערן־ייִנגלער

ביז איצט פלעג קאָנען האַלטן און בילדן לערן־ייִנגלעך נאָר האַנטווערקער דערצו באַרעכטיקטע, ד. ה. וועלכע באַזיצן אַ מייסטער־דיפּלאָם. איצט איז דערשינען אַ פאַראָרדנונג פון מיניסטעריום לויט וועלכן עס קאָנען האַלטן לערן־ייִנגלעך אויך די דאָזיקע בעלי־מלאכות, וועלכע פירן זעלבסטשטענדיקע וואַרשטאַטן פון 1927 יאָר אָן.

פאַר באַשעפטיקן אַ לערן־ייִנגל אָן אַ שריפטלעכן אָפּמאַך ווערט פאָרגעזען אַ האַרבע שטראָף.

אין צוזאַמענהאַנג מיטן אויבנדערמאָנטן, וועלן אין די נאָענטסטע טעג פאַנאַנדערגעשיקט ווערן דורך די צעכן אויפפאָדערונגען צו די אַלע האַנטווערקער, וועלכע האַלטן לערן־ייִנגלעך אָן שריפטלעכע אָפּמאַכן, תיכּף צו רעגיסטרירן זיי אין צעך, כּדי אויסצומיידן די פאָראויסגעזעענע שטראָף.

גענויע אינפאָרמאַציעס דערטיילט דער סעקרעטאַריאַט פון האַנטווערקער־צעכן, פּרייהייטס־פּלאַץ № 24 פון 8.30 ביז 10 אָוונט.

אַנטלאָפן אַ אַרעסטאַנט

פון דער היגער טורמע איז מיטוואָך אַנטלאָפן אַ אַרעסטאַנט. אַלע באַמיִונגען אים צו כאַפּן האָבן נישט געגעבן קיין רעזולטאַט.

איטערעסאַנט איז, אַז ער האָט נאָך געהאַט אָפּצוזיצן אַ „קלייניקייט" פון דרייצן יאָר טורמע.

געכאַפּט אויף דער הייסער מינוט...

מאָנטאָג אָוונט, בעת דוד'טשע הערשזאָן (פישער) איז געווען אין בית־המדרש זאָגן קדיש, האָט זיך צו אים אין וווינונג אַריינגעכאַפּט אַ גנב און צוגענומען 83 זל.

אינמיטן דער „אַרבעט" איז אָנגעקומען אַ איינוווינער פון יענעם הויז און האָט עס באַמערקט. דער גנב איז אַנטלאָפן, אָרער די פּאָליציי, וועמען מהאָט גלייך געמאָלדן וועגן דער גנבה, האָט אים געכאַפּט. ער האָט זיך אַרויסגעוויזן אַלס דער לאַנג־באַקאַנטער אויפן היגן געביט — סושטשיק.

דער גנב איז אָפּגעפירט געוואָרן אין טורמע אַריין.

פון מושב־זקנים

דער מושב־זקנים־קאָמיטעט האָט זיך גענומען ענערגיש צום פאַרגרעסערן דעם בנין און מאַכן אָרט פאַר נאָך עטלעכע עלענדע אַלטע לייט. די זאַמל־אַקציע פירן די ה"ה: לעבענבערג משה, משה ראָדזינעק, שמאי קאַליכשטיין, יצחק בערמאַן און יצחק לעווין. ביז היינט איז שוין געזאַמלט געוואָרן ביי 600 זל. אויסער דעם האָט דער דירעקטאָר פון ראַאַבעס פאַבריק ה' פינקעלהויז געשפּענדעט 3 מעטער בוי־מאַטעריאַל אין באַטרעף פון 150 זל.

סאיז צו באַמערקן, אַז די ביאַלער פאַרמעגלעכע יידן ווייזן נישט אַרויס דעם געהעריקן אינטערעס פאַר דער אַזוי וויכטיקער אינסטיטוציע. זיי גיבן זיך נישט אָפּ קיין רעכנונג, אַז אַזאַ אַקציע קען זיי טרעפן נאָר איינמאָל אין לעבן.

דאָך האָפט דער קאָמיטעט, אַז די ברייטע מאַסן־יידן, „נישט רייכע" וועלן מיט זייערע, הגם קליינע, באַשטייערונגען אים געבן די מעגלעכקייט דעם בנין אויסצוברייטערן.

אין די נאָענטסטע טעג וועט פאַרקומען דאָס פייערלעכע לעגן די פונדאַמענטן אונטערן מושב־זקנים.

דעם טאָג פון דער פייערונג, וועלן מיר באַזונדער מעלדן.

אָרלאָוו אין קינאָ „אַלבאַ"

קינאָ „אַלבאַ" וועט דעמאָנסטרירן דעם קינפטיקן דאָנערשטאָג דעם פּרעכטיקן פילם „אָרלאָוו" מיט איוואַן פּעטראָוויטש אין דער הויפּט־ראָל. צוליב דעם וואָס עס זענען אַנטשטאַנען ספיקות וועגן דער אָפּשטאַמונג פון פילם, איז דורכגעפירט געוואָרן אַן אויספאָרשונג, וועלכער האָט באַשטעטיקט, דאָס „אָרלאָוו" אינטערליגט נישט דעם בויקאָט.

מיר פאַרעפנטלעכן אין דעם ענין אַן אָפּשריפט פון צוויי בריוו פון די אַנטי־היטלער־קאָמיטעטן.

Antyhitlerowski Komitet Młodzieży Żydowskiej
ועד אנטיהיטלר של הנוער העברי
Jewish Youth's Anti - Hitler Commitee

Warszawa, 24 grudnia 1935 r.

P. T.
Towarzystwo Filmowe „Polonjafilm" w Krakowie, na ręce p. Dr. Spiro.

Wielce Szanowny Panie!

W odpowiedzi na pismo WPana z dn. 15 b. m. uprzejmie komunikujemy:

Dot. Filmu „Orłow". Film „Orłow" — zgodnie ze stanowiskiem naszych bratnich Komitetów we Lwowie i Krakowie, nie podlega akcji bojkotowej naszego Komitetu, a w spisie filmów podlegających bojkotowi znalazł się z powodu nieporozumienia.

Podając powyższe do wiadomości WPana nadmieniamy, iż rozesłaliśmy odpowiednie instrukcje do naszych prowincjonalnych komitetów odnośnie tego filmu.

Z poważaniem
M. Mrówka—przewodniczący.
S. Kremnizer—sekretarz

Wileński Zjednoczony Kom. Żyd. do walki z prześladowaniem Żydów w Niemczech. Wilno, Orzeszkowa 7, tel. 17.96

ווילנער פאַראייניקטער יידישער קאָמיטעט צו באַקעמפן די רדיפות אויף יידן אין דייטשלאַנד

הועד המאחוד של יהודי ווילנה להלחם ברדיפות היהודים באשכנז.

ווילנע, דעם 10 מאי 1936.

ה. ה.

דערמיט איילן מיר זיך אייך מיטצוטיילן, אַז פאָלגנדע פילמען זענען לעצטנס אַראָפּגענומען פון באָיקאָט:

1. י ו ל י ק
2. אָ ר ל אָ ו ו
3. וואַלץ צעסאַרסקי (יאָהאַן שטראַאוס, הויפּבאַלמוזיק־דירעקטאָר.

מיט דרך־ארץ

אונטערשריפט נישט לעזבאַר.

(סטעמפּל)

„שטייגנדע פּאָפּולאַריטעט פון טשעק־אומזאַץ פון פּ.ק.אָ."

די פולע באַקוועמלעכקייטן, פון וועלכע סגעניסן די באַזיצער פון טשעק־קאָנטאָס אין פּ.ק.אָ. פירט דערצו, אַז ס'שטייגט אַלץ מער די פּאָפּולאַריטעט פון דער דאָזיקער פאָרם אָפּרעכנונגען, וואָס גיט די גרעסטע זיכערהייט און געשיקלעכקייט. סאיז דעריבער קיין וווּנדער נישט, וואָס אין משך פון חודש יוני ה. י. איז דער באַשטאַנד פון די 76.622 טשעק־קאָנטאָס אין פּ.ק.אָ. געשטיגן מיט 7,746.828 זל. און האָט איבערגעשטיגן די סומע פון 180 מיליאָן זל.

נאָך בולטער אָנפּלעקט זיך די וואַקסנדע פּאָפּולאַריטעט פון דער דאָזיקער אינסטיטוציע, ווען מגעמט אין אַכט די ציפערן וועגן טשעק־אומזאַץ אין פּ.ק.אָ. אין דעם ערשטן האַלב יאָר 1936 האָט געמלעך דער אַלגעמיינער טשעק־אומזאַץ אין פּ. ק. אָ. באַטראָפן 13 מיליאַרד און 343 מיליאָן זל. איז דער אומזאַץ געשטיגן מיט 143 מיליאָן זל.

כּדי צו אילוסטרירן, וויפל צייט סוצרט איינגעשפּאַרט אַ דאַנק דעם טשעק אומזאַץ אין פּ. ק. אָ. איז גענוג אָנצוווייזן, אַז די צאָל אויסצאָלונגען, וואָס זענען געמאַכט געוואָרן אויף דעם וועג אין משך פון ערשטן האַלבן יאָר פון לויפנדן יאָר באַטרעפט קרוב 23 מיליאָן און איז אין פאַרגלייך מיטן ערשטן האַלבן יאָר 1935 געשטיגן מיט 551 טויזנט זל.

פאַראייביקן דעם פאַרבן־שפּיל פון דער נאַטור

דער קאָליר־פילם הויבט אָן וואָס מער פאַראינטערעסירן די רעזשיסערן און פילם־פאַבריקאַנטן. נאָך דעם ווי מהאָט דערגרייכט דעם קינסטלערישן סינטעז פון די פאַרבן גופא, נאָכדעם ווי די בילדער האָבן שוין אַ וועלכן גס איז מאָלעריש־עסטעטישן כאַראַקטער און דאָס וויכטיקסטע: דער צושויער קוקט שוין אָן מיט צופרידנקייט אַ קאָליר־פילם, הויבט אָן אויפצושווימען דער געדאַנק צו פּראָדוצירן קאָליר־פילמען אין גרויסן מאַסשטאַב. דער שטויס דערצו האָט געגעבן בלי־ספק דער געלונגענער פאַרבן־פילם „אין שאָטן פון אַ איינזאַמער סאָסנע", וועלכער איז אין זין פון קאָליר אַ זעער געלונגענער עקספּערימענט, און באַדייט אַ ווייטערדיקן שריט פאָראויס אויפן געביט פון קאָליר־פילם בכלל.

דער ווייטערדיקער שריט פאָראויס דריקט זיך אויס אין דעם, וואָס ביז אַצינד (אַפילו אין אינטערעסאַנטן קאָליר־פילם „בעקי שארפ") האָט זיך דער קאָליר־פילם באַוועגט צווישן ענגע פיר ווענט פון צימערן. ער האָט איבערגעגעבן אַלץ וואָס שפּילט זיך אָפּ אויפן שטח פון אַ פאַרמאַכט צימער. מענטש און קעגנשטאַנד זענען געווען איינגעפּרעסט אין דער דושנער צימער־לופט. אַרויס אויף דער פריי און פאַראייביקן אויף דער פילם־טאַשמע דעם פאַרבן־שפּיל פון דער נאַטור — דאָס האָבן נישט געוואָגט די רעזשיסערן. זיי האָבן זיך געשראָקן פאַר דער נאַטור, ווי פאַר דעם טויט. ערשט דער רעזשיסער הענרי הארטאָווי האָט געמאַכט דעם ערשטן דרייסטן שריט און איז אַרויס פאַראייביקן די נאַטור אין די מעכטיקע קאַליפאָרניע־בערג. די פאַרבן־אָרקעסטראַציע פון די פּרעכטיקע לאַנדשאַפטן, זומער און ווינטער, הערבסט און פרילינג, פעלזן־שפּיצן און באַרג־רוקנס, טאָלן און שפּאַלטן, נאָדל־ און בלעטער־בוימער, זון־אויפגאַנג און אונטערגאַנג האָבן געפונען זייער פאַרביקן תיקון אויף דער טאַשמע. דער פּרווו איז פולקאָם געלונגען. די נאַטור אין פאַרבן־פילם איז באַהערשט. אַצינד גייט מען אויף דער זעלבער ליניע ווייטער: עס ווערט געשאַפן אַ פילם „בלוט־ברודערשאַפט" אין נאַטור־קאָלירן. נישט נאָר לאַנדשאַפטן וועלן דאָ קומען אין זייער פאַרבן־וואָרט, נאָר אויך פאַרשידענע קאָנפליקטן און ראַנגלענישן צווישן מענטש און חיה, צווישן מענטש און מענטש, צווישן פאָלק און פאָלק.

טויזנט יאָר שפּילט מען שאַך

אויפן זעמערינג, נישט ווייט פון ווין, וועלן זיך איצט צונויפקומען צוועלף פרויען, די בעסטע שאַך־שפּילערינס פון דער גאַנצער וועלט, כּדי צו געווינען די ווייבערישע מייסטערשאַפט אין שאַך־שפּילן. ביז אַהער איז מייסטערין די רוסישע פרוי מעטשיקאָווא, וועלכע קומט דאָס מאָל נישט, ווייל זי פילט זיך שוין צו אַלט דערצו. זי שרייבט, אַז זי רעכנט פאַר דער גרעסטער שאַך־שפּילערין די פּוילישע פרוי גערלעצקאַ, וועלכע האָט זי כּמעט „מאַט־געמאַכט" דאָס לעצטע מאָל אין מאָסקווע. חוץ דער גערלעצקאַ, זענען פאַראַן נאָך גאָר גרויסע שאַך־שפּילערינס, וועלכע האָפן איצט צו באַקומען דעם מייסטער־טיטל, דאָס איז די צווייטע פּוילישע פרוי הערמאַנאָווא, די ענגלענדערין מישעל, די עסטרייכערין גראַף און די שוועדין בעקאָוו. עס ווייזט אויס, אַז עס וועט זיך פאַרפירן אַ הייסע מלחמה, ווייל עס זענען געמעלדעט הונדערטער געסט פון דער גאַנצער וועלט, וואָס וועלן צוקוקן די שלאַכט פון צוועלף ווייבערישע העלדן אויפן שאַך־פעלד.

סאיז כּדאי צו דערמאָנען אַז לויט ווי ספּאַרציכענען די פאָרשערס, ווערט עס איצט טויזנט יאָר, זינט מהאָט אין אייראָפּע אָנגעהויבן שפּילן שאַך.

אין הויף פונם עסטרייכישן באַבענבערגער קייסער האָט אין יאָר 936 אַ גלח, וואָס איז צוריקגעקומען פון די ווייטע לענדער, געבראַכט עפּעס אַ מין שפּיל מיט זעכציק פעלדער אויף וועלכן סהאָבן מאַרשירט גאַנצע חילות.

זעס איז געווען דאָס שאַך־ברעט, וועלכעס האָט אַרומגענומען נישט נאָר דעם קייסערישן הויף מיט אַלע זיינע יועצים, נאָר אויך אַלע הכמים באַאַמטע. עס האָט זיך כּמעט אָפּגעשטעלט די גאַנצע אַרבעט פון דער עסטרייכישער רעגירונג, מהאָט אין ערגעץ כּמעט גאָרנישט געטון, ווי נאָר געשפּילט אין שאַך.

באַלד האָט זיך דאָס שפּיל פאַרשפּרייט אין אַלע מלוכה'שע הויפן און אין פערצנטן יאָר־הונדערט, ווען מהאָט אין ווין געגרינדעט די ערשטע אוניווערסיטעט, זענען פּראָפעסאָרן און אַנשי־דעת אַרומגעפאָרן אויף דער וועלט און פאַרשפּרייט דאָס שאַך־שפּילן.

אַפילו צווישן די גלחים אין די קלויסטערס, האָט מען טאָג און נאַכט נאָר געשפּילט אין שאַך.

ביזן יאָר 1760 האָט אַן אונגאַרישער באַראָן מיטן נאָמען וואָלפגאַנג פאָן קעמפּעלען, געבראַכט אויף דער לייפּציגער מעסע, אַ מין אַפּאַראַט, מיט קנעפּעלעך און שטעקעלעך, מיט וועלכן מהאָט געקענט שפּילן שאַך. דער דאָזיקער „מאַשין־מענטש" ווי מהאָט אים גערופן, האָט געוווּנען אַלע שאַך־שפּילן און איז דערנאָך אַרומגעפאָרן אין גאַנץ אייראָפּע. די גרעסטע שאַך־שפּילער האָבן פאַרלוירן זייערע שפּילן מיטן אויטאָמאַט. אויך די קייזערין קאַטערינאַ האָט געשפּילט מיט דעם אַפּאַראַט און האָט פיל פאַרלוירן. אָבער אין רוסלאַנד האָט מען קעמפּעלען גערודפט, ווייל מהאָט געזאָגט, אַז ער איז אַ שוואַרץ־קינסטלער און אַ שווינדלער. אַ טייל האָבן געזאָגט, אַז אין דעם אַפּאַראַט זיצט אַ קליינער מענטש, אַ וואַזשנער שאַך־שפּילער, וואָס געווינט שטענדיק ביים שפּילן.

עטלעכע יאָר שפּעטער איז באַראָן קעמפּעלען אין אָדעס געשטאָרבן. מהאָט דאַמאָלטס געזאָגט, אַז מהאָט אים דערהרג'עט ווייל ער איז געווען אַ שוואַרץ־קינצלער.

אויך נאַפּאָלעאָן איז געווען אַ גרויסער שאַך־שפּילער, ווען ער האָט איינגענומען ווין, האָט ער זיך תיכּף אַוועקגעזעצט שפּילן שאַך מיטן גרויסן דאַמאָלסטיקן שאַכמייסטער אַלגייער, וואָס האָט געווינט אין ווין. נאַפּאָלעאָן האָט דאָס שאַך־שפּילן פאַרלוירן. פונדעסטוועגן האָט אַלטגייער פון אים באַקומען אַ הון רב.

היינט איז ווין אויך באַרימט מיט זיינע שאַך־קלובן. סזענען אין ווין פאַראַן מער ווי צוואַנציק טויזנט שאַך־שפּילערס, וואָס זענען פאַראייניקט אין ערך פופציק קלובן און פאַריינען. דער פּרעזידענט פון דעם עסטרייכישן פאַרבאַנד פון די שאַך־שפּילערס, איז באַראָן ראָטשילד.

אויף דער גאַנצער וועלט זענען היינט פאַראַנען מער ווי דריי מיליאָן שאַך־שפּילער, וואָס זענען אָרגאַניזירט אין טויזנטער פאַריינען.

Redaktor-wydawca: Chaim D. Miodek.
Druk. „Express", Biała-Podlaska, Piłsudskiego 6.